

В. Ю. Бузань

УДК: 94(73)092:327,5(53+569,4)

**ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ АДМІНІСТРАЦІЇ
Г. ТРУМЕНА ЩОДО ПАЛЕСТИНСЬКОГО ПИТАННЯ
(1945–1948 рр.)**

У статті проаналізовано формування позиції США щодо палестинського питання.

Ключові слова: США; Близький Схід; Палестина; Ізраїль; арабсько-ізраїльський конфлікт.

В статье проанализировано формирование позиции США по палестинскому вопросу. Определена позиция Белого дома и Госдепартамента по вопросу целесообразности разделения Палестины на два государства, проанализированы внутренние противоречия в американском руководстве по палестинскому вопросу, продемонстрированы изменения в официальной позиции США.

Ключевые слова: США; Ближний Восток; Палестина; Израиль, арабо-израильский конфликт.

The article considers United States policy making process toward Palestine question. The author compares White House and State Department views on the future of Palestine and describes internal contradictions within Harry Truman administration in regard of Palestinian question. Change in United States policy toward the partition of Palestine is demonstrated.

Keywords: USA; Middle East; Palestine; Israel, the Arab-Israeli conflict.

Протягом останніх десятиліть Сполучені Штати Америки докладали значних зусиль, щоб добитися мирного врегулювання арабсько-ізраїльського конфлікту та палестинської проблеми. Для розуміння позиції США на сучасному етапі близькосхідного мирного врегулювання потрібно дослідити політику США щодо арабсько-ізраїльського конфлікту протягом минулих десятиліть. Зокрема, потребує детальнішого дослідження позиція США щодо утворення держави Ізраїль. Серед громадськості побутує думка, що США в близькосхідному конфлікті постійно підтримували державу Ізраїль з моменту її створення до сьогодні. Проте в часи виникнення арабсько-ізраїльського конфлікту політика США щодо новоствореної єврейської держави відзначалася непослідовністю й суперечливістю. В керівництві США точилися дискусії про доцільність підтримки єврейського народу в одвічному прагненні створити на території Палестини влас-

ну державу. США періодично змінювали офіційну позицію щодо утворення на території Палестини арабської та єврейської держав.

З теми дослідження існують наукові праці зарубіжних дослідників, яким притаманний різний ступінь інформативності й критичного аналізу подій.

Американські автори С. Спігел та П. Хан зробили вагомий внесок у дослідження політики США щодо арабсько-ізраїльського конфлікту [9; 14]. Т. Ліппмен залучив до наукового обігу нещодавно опубліковані документи Центрального розвідувального управління (ЦРУ), які стосуються позиції США з палестинського питання в перші післявоєнні роки [10]. Однією з останніх фундаментальних робіт, де досліджується позиція адміністрації Г. Трумена щодо Палестини, є монографія американських істориків Р. і Е. Рейдаш [13].

Російські фахівці з проблем Близького Сходу традиційно приділяють значну увагу політиці США і СРСР щодо арабсько-ізраїльського конфлікту. Серед останніх публікацій варто відзначити наукові роботи М. Злобіна, О. Колобова, Г. Ісаєва, О. Носач. Монографії М. Злобіна та О. Колобова підготовано на основі опрацювання широкого комплексу документальних джерел [1; 2; 3; 4].

Серед ізраїльських дослідників варто відзначити М. Коена, який спеціалізується на дослідженні близькосхідної політики адміністрації Г. Трумена [5].

Більшість зазначених авторів обмежуються з'ясуванням офіційної позиції США щодо майбутнього статусу Палестини. Проте поза увагою науковців залишалось складне формування політики США (адміністрації Г. Трумена) щодо арабсько-єврейського конфлікту. Стаття має на меті з'ясувати фактори, які впливали на формування офіційної позиції Вашингтона щодо подій у Палестині та виділити суперечності в тогочасному американському істеблішменті стосовно доцільності утворення на території Палестини арабської та єврейської держав.

1945 р. помер президент США Франклін Рузвельт. Новим президентом США стає Гаррі Трумен, який до того обіймав посаду віце-президента.

Після завершення Другої Світової війни США почали більше уваги приділяти Близькому Сходу. В Палестині назрівав конфлікт між арабською та єврейською частиною мешканців. Євреї почали масово переселятися з Європи до Палестини, плануючи створити на цій території власну державу. Палестинські араби й сусідні арабські країни негативно ставилися до ідеї створення єврейської держави в Палестині. Відповідно до мандату Ліги Націй у Палестині було встановлено режим управління Великої Британії. Після невдалих спроб самостійно вирішити арабсько-єврейський конфлікт Лондон вирішив передати палестинське питання на роз-

гляд Організації Об'єднаних Націй (ООН). 1947 р. створено спеціальну комісію ООН, яка вивчала ситуацію в Палестині та надала рекомендації щодо вирішення палестинської проблеми. Більшість членів комісії рекомендували розділити Палестину на арабську та єврейську державу. План меншості передбачав створення в Палестині федеративної держави [16, р. 108–112].

29 листопада 1947 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію 181/II, яка передбачала припинення дії британського мандату на управління Палестиною і створення на її території двох незалежних держав: арабської та єврейської. Єрусалим пропонувалося передати під міжнародний контроль. Під час голосування представник США підтримав цю резолюцію.

В американському керівництві не було єдності з палестинського питання. Радники президента К. Кліффорд та Д. Найлс рекомендували Г. Трумену підтримати ідею єврейської держави в Палестині. На їхню думку, президент під час вироблення позиції щодо палестинської проблеми має брати до уваги позицію єврейської громади США. Опитування показували, що 80% членів американської єврейської громади підтримувало створення єврейської держави в Палестині. Від позиції єврейської громади багато в чому залежала фінансова й політична підтримка Демократичної партії. Велику роль відігравали євреї в засобах масової інформації країни. Підтримавши ідею єврейської держави в Палестині, демократи розраховували заручитися підтримкою американських євреїв на виборах до Конгресу (1946 р.). Від позиції єврейської громади залежали результати президентських виборів (1948 р.) [2, с. 212–213; 5, р. 60–61; 9, р. 35; 13, р. 288; 14, р. 17–19].

К. Кліффорд вважав, що в умовах «холодної війни» підтримка поділу Палестини дасть США змогу зміцнити свої позиції на Близькому Сході. Якщо США відмовляться виступати за поділ Палестини, то Радянський Союз позиціонуватиме себе як єдину державу, здатну врегулювати конфлікт у Палестині. Радник пропонував президентові не зважати на позицію арабських країн. К. Кліффорд сумнівався, що араби застосують «нафтову зброю» і тим самим відмовляться від прибутків від продажу нафти США. Він пропонував відправити до Палестини міжнародний миротворчий контингент після виведення британських військ [8, р. 687–696].

Президент Г. Трумен дослухався до радників. «Вибачте джентльмени, але серед моїх виборців нема сотні тисяч арабів», — відповів Г. Трумен тим представникам американського дипломатичного корпусу, які попереджали його про можливе падіння престижу США в близькосхідному регіоні через прихильність Білого дому до створення єврейської держави в Палестині [5, р. 89].

Державний департамент та Міністерство оборони США до ідеї утворення єврейської держави в Палестині ставилися негативно. Серед американських високопосадовців подібних поглядів дотримувалися державний секретар Дж. Маршалл, його заступник Р. Ловетт, директор близькосхідного відділу Держдепартаменту Л. Хендерсон, міністр оборони Дж. Форрестол, голова відділу Держдепартаменту в справах ООН Д. Раск, голова відділу планування політики Держдепартаменту Дж. Кеннан.

Всі вони були переконані, що підтримка поділу Палестини зашкодить американським інтересам на Близькому Сході. Зовнішньополітична еліта США була заінтересована в безперешкодному доступі до близькосхідної нафти та віддавала перевагу налагодженню відносин з арабськими країнами, які володіють значними нафтовими ресурсами. Вони наголошували, що арабські країни категорично проти поділу Палестини та в разі потреби готові силою протидіяти створенню єврейської держави. Якщо США підтримає поділ Палестини, це матиме негативні наслідки для американських стратегічних і економічних інтересів на Близькому Сході. США можуть втратити престиж у регіоні та зіпсувати відносини з арабськими країнами. Вороже налаштовані до США арабські країни можуть розірвати контракти на постачання нафти до західних країн. «Ви просто не розумієте, що сорок мільйонів арабів скинуть чотириста тисяч євреїв у море. І в цьому вся справа. Нафта — ми повинні бути на боці нафти», — наголошував міністр оборони Дж. Форрестол.

Фахівці Держдепартаменту з Близького Сходу наголошували, що Великій Британії вдалося тривалий час зберігати позиції в близькосхідному регіоні завдяки підтримці арабів. Після виведення британських військ з регіону США також варто підтримувати дружні відносини з арабськими країнами. Погіршення американсько-арабських відносин опосередковано сприятиме розширенню впливу Радянського Союзу на Близькому Сході. Кремль неодмінно спробує скористатися дестабілізацією ситуації в регіоні для зміцнення там своїх позицій та намагатиметься залучити вороже налаштовані до США арабські країни на свій бік. Чинovníки в Держдепартаменті вважали, що без військової допомоги провідних держав світу буде вкрай важко реалізувати план поділу Палестини на дві держави. США мають бути готові направити війська на Близький Схід у разі загострення ситуації в Палестині. Міністр оборони США Дж. Форрестол виступав проти спрямування американських військ на Близький Схід для імплементації рішення ООН про поділ Палестини. У Держдепартаменті та Пентагоні прогнозували, що арабські країни негативно відреагують на появу американських військ на Близькому Сході. За підрахунками міністра оборони Дж. Форрестола, для підтримання миру й стабільності в Палес-

тині потрібен був контингент миротворців чисельністю не менше, ніж 100 тис. чол. При цьому США мали відрядити близько 50 тис. вояків для участі в миротворчій операції у Палестині. Американські військові вважали, що не варто направляти таку велику кількість військових на Близький Схід в умовах наростання ймовірності воєнного конфлікту з СРСР у Європі. Важко було спрогнозувати реакцію американського суспільства на загибель солдатів на Близькому Сході [2, с. 219, 225; 6, р. 751; 7, р. 1147–1159; 9, р. 37; 13, р. 250–252, 258, 282–284; 14, р. 17–19, 26–28; 17, р. 162, 164].

У новоствореному Центральному розвідувальному управлінні (ЦРУ) також вважали, що поділ Палестини на дві держави не сприятиме вирішенню проблем близькосхідного регіону [17, р. 164]. В листопаді 1947 р. ЦРУ підготувало для Білого дому аналітичну доповідь «Наслідки поділу Палестини». ЦРУ прогнозувало, що на території Палестини найближчим часом варто очікувати появу єврейської держави. Аналітики розвідувального управління попереджали, що арабські країни не погодяться з утворенням цієї держави і розпочнуть війну проти неї. На думку американської розвідки, така війна завершиться перемогою арабської сторони. ООН не зможе зарадити конфлікту. Експерти ЦРУ прийшли до висновку, що поділ Палестини зашкодить довгостроковим інтересам США на Близькому Сході. «Підтримка поділу Палестини може зашкодити престижу США на Близькому Сході. Конфлікт який може розпочатися в разі насильного поділу Палестини, підірве соціальну, економічну, політичну стабільність арабського світу і зашкодить економічним та стратегічним інтересам США», — наголошувалось в аналітичній доповіді ЦРУ [15].

Аналітики ЦРУ вважали, що арабські країни загалом прагнуть зберегти дружні відносини з США й розраховують на американську фінансову допомогу. «Але позитивне ставлення зникне, якщо США підтримають [створення] єврейської держави в Палестині», — попереджали в ЦРУ [15].

Загалом прогнози ЦРУ виявилися досить точними, що свідчило про те, що працівники американської розвідки мали високий рівень аналітичних здібностей. Хибним виявилось лише припущення про те, що арабські країни здобудуть перемогу у війні з новоствореною єврейською державою. Насправді арабські країни зазнали поразки.

5 грудня 1947 р. Держдепартамент оголосив про запровадження ембарго на постачання зброї й воєнних матеріалів на Близький Схід, поки ситуація в Палестині залишатиметься напруженою. Держдепартамент попередив, що не видаватиме закордонних паспортів американським громадянам, які планують поїхати на Близький Схід, щоб брати участь у арабсько-єврейському збройному конфлікті. Ембарго опосередковано сприяло арабським країнам. Велика Британія не скасувала контрактів на постачан-

ня зброї арабським країнам. Армії арабських країн були добре озброєні, а єврейські збройні загопи не мали можливості легально купувати зброю в США [13, р. 278; 14, р. 30; 7, р. 1249, 1300–1301].

Американський істеблішмент і експертне середовище цікавилися позицією Радянського Союзу з палестинського питання. Більшість аналітиків Держдепартаменту прогнозували, що СРСР підтримуватиме арабські країни.

Тимчасовий повірений у справах США в СРСР І. Дарброу вважав, що Москва зайняла вичікувальну позицію й намагається отримати політичні дивіденди від невдач американських і британських ініціатив у розв'язанні палестинського питання. СРСР зацікавлений у зростанні ворожості арабів до західних країн. Москва підтримуватиме арабські країни у протистоянні з єврейською державою. Американський дипломат припускав, що СРСР виступатиме проти створення єврейської держави в Палестині. Він зазначав, що в Кремлі єврейську державу сприйматимуть у ролі «сіоністського інструменту Заходу, що вороже налаштований щодо Радянського Союзу» [13, р. 215–216; 7, р. 1081–1082].

ЦРУ стверджувало, що наразі СРСР підтримує євреїв у прагненні створити в Палестині власну державу. Проте Радянський Союз позиціонуватиме себе в ролі захисника арабів для того, щоб отримати політичні дивіденди [15].

Американський посол у Москві В. Сміт вважав, що СРСР підтримав створення єврейської держави для того, щоб отримати «плацдарм» на Близькому Сході. В Кремлі сподівалися, що новостворена єврейська держава стане засобом, за допомогою якого СРСР зможе зменшити британський вплив на Близькому Сході. В. Сміт зазначив, що СРСР намагається активно заповнити «вакуум влади», який утворився після виведення британських військ з Близького Сходу [13, р. 216].

Директор відділу спеціальних політичних справ Держдепартаменту та відомий дипломат Д. Раск вважав, що Радянський Союз «страває обидві сторони конфлікту один на одного у власних інтересах намагаючись заручитися підтримкою як євреїв, так і арабів». Д. Раск наголошував, що СРСР остаточно перейде на бік арабів в той момент, коли від такого кроку можна буде отримати найбільше дивідендів у мусульманському світі. Наразі СРСР іще не готовий цілковито підтримати арабів та зосередився переважно на критиці близькосхідної політики Великої Британії, яка володіє мандатом на управління Палестиною [7, р. 1088–1089].

Ситуація в Палестині невпинно погіршувалась. У Держдепартаменті припускали, що після виведення британських військ там почнеться війна. Керівництво Держдепартаменту дедалі більше сумнівалося в здатності ООН реалізувати план поділу Палестини. Держдепартамент вирішив від-

мовитися від підтримки плану поділу Палестини та передати натомість цю територію під опіку ООН [7, р. 1153–1159; 8, р. 637–640, 679–685, 728–732; 13, р. 289–292, 296; 14, р. 31–32].

Експерти Держдепартаменту вважали, що запровадження режиму опіки стане хорошим проміжним рішенням проблеми, яке дасть можливість уникнути війни на Близькому Сході. Ідея опіки імпонувала американцям з огляду на кілька причин. По-перше, СРСР не входить до складу Ради ООН з опіки і не зможе впливати на управління Палестиною. По-друге, арабським країнам сподобається таке рішення. Адже запровадження режиму опіки призупинить створення єврейської держави [14, р. 35].

У березні 1948 р. представник США в Раді Безпеці ООН У. Остін заявив, що Велика Британія, палестинські араби та євреї не можуть дійти згоди щодо реалізації резолюції ООН про поділ Палестини. Американський дипломат припустив, що після виведення британських військ з Палестини варто очікувати дестабілізації ситуації в цьому регіоні. Він наголосив, що міжнародна спільнота не може допустити такого перебігу подій та має вжити всіх заходів, щоб покласти край насиллю. У. Остін запропонував відкласти імплементацію резолюції Генеральної Асамблеї ООН про поділ Палестини й тимчасово встановити прямий міжнародний контроль над цією територією, поки буде знайдено мирні засоби реалізації згаданого рішення ООН. «Уряд Сполучених Штатів переконаний, що Рада ООН з опіки може тимчасово встановити управління над Палестиною для того, щоб зберегти мир і дати можливість палестинським арабам і євреям досягти згоди щодо майбутнього управління Палестиною», — зазначив американський дипломат [8, р. 742–744; 13, р. 301–302; 17, р. 161].

Таким чином, США змінили позицію з палестинського питання. Вашингтон відмовився підтримувати план створення двох незалежних держав (арабської та єврейської) на території Палестини та запропонував встановити опіку ООН над Палестиною.

Заяву У. Остіна було зроблено без відома президента Г. Трумена, який дізнався про неї з преси і був украй невдоволений діями американських дипломатів. Г. Трумен в інструкціях Держдепартаменту напередодні засідання Ради Безпеки зазначив, що американський представник може запропонувати передати Палестину під опіку ООН лише після того, як Рада Безпеки вичерпає всі мирні засоби врегулювання ситуації та проголошує за цілковиту відмову від поділу Палестини. У. Остін проігнорував ці рекомендації [2, с. 224; 13, р. 303–304; 14, р. 33–34].

«Держдепартамент підставив мене. Це було несподіванкою для мене. Держдепартамент переглянув мою політику щодо Палестини. Я почувався в ролі брехунка і зрадника», — писав у щоденнику Г. Трумен. Американ-

ський президент ніяковів тому, що буквально напередодні заяви У. Остіна запевнив лідера Сіоністського конгресу Х. Вейцмана, що США не відмовлятимуться від підтримки створення єврейської держави в Палестині [13, р. 302–303].

Г. Трумен і його радники вважали, що США не варто змінювати позицію в палестинському питанні. К. Кліффорд вважав, що Держдепартаменту варто було порадитися з президентом, перед тим як оголошувати з трибуни Ради Безпеки ООН про зміну американської позиції. На думку К. Кліффорда, Держдепартамент не проявляв належної наполегливості щодо втілення резолюції ООН про поділ Палестини [13, р. 289, 293–295, 305].

Зрештою, Г. Трумен публічно підтримав ідею запровадити опіку над Палестиною. При цьому президент наголошував, що США запропонували передати Палестину під опіку ООН для того, щоб запобігти війні між арабами та євреями й зберегти мир у Палестині після виведення звідти британських військ. Г. Трумен наголошував, що режим опіки буде лише тимчасовим заходом. Рішення ООН про поділ Палестини на дві держави залишається чинним [13, р. 291, 305–306]. «Опіка не була відмовою від поділу, а швидше спробою відкласти поділ до моменту коли будуть створені кращі умови для самоврядування в обох частинах Палестини», — писав Г. Трумен у спогадах [17, р. 163].

Араби та євреї виступили проти передання Палестини під опіку ООН. Рада Безпеки не ухвалювала ніяких резолюцій про запровадження режиму опіки над Палестиною [14, р. 35].

12 травня 1948 р. американське керівництво провело нараду щодо Палестини. К. Кліффорд закликав США у разі проголошення єврейської держави негайно її визнати. Він запропонував публічно оголосити про готовність Білого дому визнати нову державу ще до її офіційного проголошення. К. Кліффорд вважав, що США мають визнати нову державу раніше за СРСР. Держсекретар Дж. Маршалл і його заступник Р. Ловетт були категорично проти таких пропозицій радника президента. Дж. Маршалл значив, що К. Кліффорд у підходах до визнання єврейської держави керується внутрішньополітичними міркуваннями й намагається заручитися на виборах підтримкою єврейської громади. Дж. Маршалл наголосив, що палестинська проблема є сферою зовнішньої, а не внутрішньої політики держави. Відповідно, інтереси внутрішньої політики не мають визначати зовнішньополітичний курс країни. Дж. Маршалл навіть пригрозив, що, якщо Г. Трумен прислухається до порад К. Кліффорда, то на наступних президентських виборах він особисто проголосує проти чинного президента. Але Дж. Маршалл публічно не критикував позиції президента щодо Палестини [2, с. 226–229; 14, р. 37; 8, р. 974–976].

14 травня 1948 р. було проголошено про утворення держави Ізраїль. Через 11 хвилин після проголошення Ізраїлю Г. Трумен підписав заяву про фактичне визнання цієї держави. «Уряд отримав інформацію про те, що в Палестині проголошено єврейську державу, і тимчасовий уряд просить визнання. США визнають тимчасовий уряд як владу нової держави Ізраїль де-факто», — зазначалося в оприлюдненій заяві американського президента [11]. 25 січня 1949 р. у Ізраїлі відбулися перші демократичні вибори, а 31 січня 1949 р. США визнали державу Ізраїль де-юре [17, р. 165].

Отже, протягом 1945–1948 рр. США часто змінювали позицію з палестинського питання. Під час голосування в Генеральній Асамблеї ООН американська делегація підтримала резолюцію про поділ Палестини на арабську та єврейську державу. Незабаром Вашингтон запропонував відмовитися від утворення арабської та єврейської держави й передати Палестину під опіку ООН. Непослідовність політики США була спричинена внутрішніми суперечностями в американській адміністрації. Держдепартамент вважав, що США не варто підтримувати створення єврейської держави в Палестині тому, що це зашкодить американсько-арабським відносинам. Радники президента пропонували Г. Трумену підтримати створення Ізраїлю для того, щоб заручитися підтримкою американської єврейської громади на президентських виборах.

1. Ближневосточная политика великих держав и арабо-израильский конфликт. В 2-х т. / Под общ. ред. О. А. Колобова. — Т. I. Закономерности и особенности. — Нижний Новгород : ИСИ ННГУ, 2008. — 597 с.

2. Злобин Н. В. Второй новый миропорядок: геополитические головоломки / Злобин Н. В. — М. : Эксмо, 2009. — 352 с.

3. Исаев Г. Г. Региональные политические процессы на Ближнем Востоке: 1945–1956 гг. : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. истор. наук: спец. 07.00.15 «История международных отношений и внешней политики» / Исаев Г. Г. — СПб., 2005. — 23 с.

4. Носач О. В. Позиция США по вопросу создания государства Израиль / О. В. Носач // США — Канада Экономика. Политика. Культура. — 2009. — № 4. — С. 63–76.

5. Cohen M. Truman and Israel / Cohen M. — Berkeley : University of California Press, 1990. — 342 p.

6. Foreign Relations of the United States, 1945. The Near East and Africa. Volume VIII. — Washington : U.S. Govt. Print. Off., 1969. — 1339 p.

7. Foreign Relations of the United States, 1947. The Near East and Africa. — Vol. V. — Washington : U.S. Govt. Print. Off., 1948. — 1377 p.

8. Foreign Relations of the United States, 1948. The Near East, South Asia, and Africa (in two parts). — Vol. V. — Part 2. — Washington : U.S. Govt. Print. Off., 1949. — 1730 p.

9. Hahn P. Caught in the Middle East: US Policy toward the Arab-Israeli Conflict, 1945–1961 / Hahn P. — Chapel Hill : The Univ. of North Carolina Press 2004. — 398 p.

10. Lippman T. The View from 1947: The CIA and the Partition of Palestine / T. Lippman // Middle East Journal. — 2007. — Vol. 61. — № 1. — P. 17–28.

11. Memo from President Truman stating that Israel's government had been finally recognized, May 14, 1948 : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/israel/large/documents/newPDF/48.pdf#zoom=100

12. Public Papers of the Presidents of the United States: Harry Truman, 1945–1953. — Washington : U.S. G.P.O, 1961–1966.

13. Radosh R. A Safe Haven: Harry S. Truman and the Founding of Israel / A. Radosh; R. Radosh. — N. Y. : Harper, 2009. — 428 p.

14. Spiegel S. The Other Arab-Israeli Conflict. Making America's Middle East Policy, from Truman to Reagan / Spiegel S. — Chicago : University of Chicago Press, 1985. — 522 p.

15. The Consequences of the Partition of Palestine, ORE 55, November 28, 1947. Central Intelligence Agency : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.foia.cia.gov/sites/default/files/document_conversions/89801/DOC_0000256628.pdf

16. The Israel-Arab Reader: a documentary history of the Middle East conflict / Edited by Walter Laqueur; Barry Rubin. — N.Y. : Penguin Books, 1984. — 704 p.

17. Truman H. The Memoirs by Harry S. Truman / Truman H. — Vol. 2, Years of Trial and Hope: 1946–1952. — N.Y. : Doubleday, 1956. — 638 p.

А. Л. Хрипунова

УДК: 001.32(075)

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ НАЗЕМНОЇ ФОТОЕЛЕКТРИКИ у 70-Х рр. ХХ ст.

У статті розглянуто історичні передумови, які призвели до світової енергетичної кризи у 70-х рр. ХХ ст.

Ключові слова: екстенсивний розвиток економіки; деколонізація видобутку нафти; енергетична криза; фотоелектрика.

В статье рассмотрены исторические предпосылки, которые привели к мировому энергетическому кризису в 70-х гг. ХХ в.: экстенсивное развитие экономики, деколонизация добычи нефти, отказ администрации США от золотого обеспечения американского доллара, эмбарго на поставку нефти.

Ключевые слова: экстенсивное развитие экономики; деколонизация добычи нефти; энергетический кризис.

The article researches the historical background that led to the global energy crisis in 70 years of the 20th ct.: extensive economic development, decolonization oil extraction, failure by the United States gold backing from the US dollar, the embargo on the oil supply. In the United States and European countries were initiated different projects to ensure energy independence. In the US in 1974 was funded by the nation's largest program in the field of photovoltaics. The positive